

E. Panow.

W sprawie wieku miocenijskich wapieni ostrogowych z okolic Krakowa.

Sur l'âge des calcaires à *Ostrea* des environs de Cracovie.

Źródłem, na którym opiera się określenie wieku wapieni ostrogowych, są dwie rozprawy ogłoszone w roku 1900 i 1902. W pierwszej z nich pod tytułem „Przyczynek do geologii okolicy Krakowa“¹⁾ J. N i e d ź w i e d z k i z pewnym wahaniem sparalelizował wapienie leżące poniżej utworu słodkowodnego z wapieniem ostrogowym. W dwa lata potem pojawiła się rozprawa A. M. Ł o m n i c k i e g o p. t. „Materiały do miocenijskiego utworu słodkowodnego w okolicy Krakowa“²⁾, w której na podstawie opracowanej fauny z warstw słodkowodnych autor określił ich wiek jako pograniczny między tortonem i helwetem.

W ostatnich latach zjawia się szereg mniejszych lub większych rozpraw i prac dotyczących miocenu polskiego, w których badacze poruszają zagadnienie wieku warstw ostrogowych i opierając się na wzmiankowanych rozprawach, przypisują im wiek helwecki.

Tak W. F r i e d b e r g w r. 1931 w pracy: „Uwagi nad nowszymi próbami podziału naszego miocenu“³⁾ wyraża mniemanie, iż wapienie ostrogowe, które N i e d ź w i e d z k i uważał za prawdopodobnie helweckie, może są równowiekowe z zapewne helweckimi utworami dolnego miocenu na Górnym Śląsku.

W Nr. 35 Posiedzeń Naukowych Państwowego Instytutu Geologicznego z lutego 1933 r. ukazał się komunikat J. C z a r n o c k i e g o p. t. „Helwet w okolicach Krakowa“; autor opierając się na zebranej i opracowanej przez

¹⁾ Kosmos, t. XXV, 1900.

²⁾ Kosmos, t. XXVII, 1902.

³⁾ Rocznik Polskiego Towarzystwa Geologicznego t. VII, 1931.

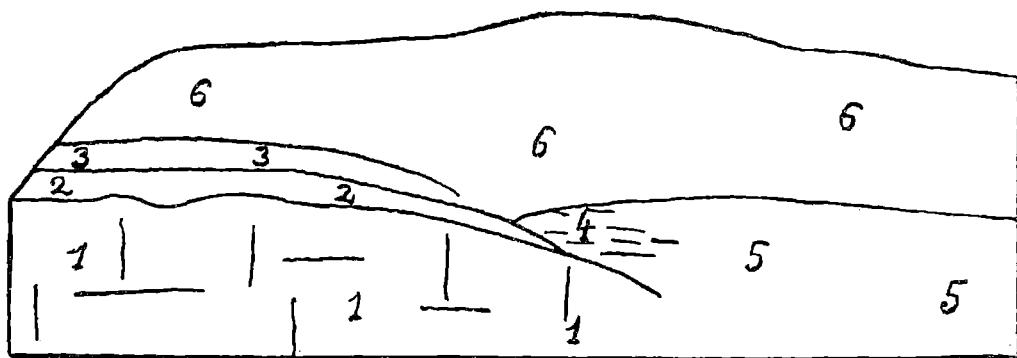
siebie faunie, oraz powołując się na spostrzeżenia Niedźwiedzkiego, a także rękopis Weignera tyczący miocenu z pod Zabierzowa stwierdził wiek helweckich wapieni ostrygowych na Zwierzyńcu.

Rozważania faunistyczne Czarnockiego spotkały się z krytyką W. Friedberga w jego artykule „Przyczynki do znajomości miocenu Polski. Część II“¹⁾, jednak, znów na podstawie notatki Niedźwiedzkiego wiek helwecki wapieni nie został zakwestjonowany.

Ostatnio J. Czarnocki w komunikacie „Przewodnie rysy stratygrafji i paleogeografji miocenu w południowej Polsce“²⁾ zalicza wapienie ostrygowe do górnego helwetu umieszczając je na tablicy porównawczej stratygrafji miocenu perykarpackiego poniżej facji marglistej lądowej (l. c. str. 24).

W roku bieżącym ogłosiliśmy wspólnie z Liszką komunikat „Nowe stanowisko wapienia ostrygowego w Tyńcu pod Krakowem“³⁾, skąd St. Liszka opracował stasunkowo obfitą faunę zespołowo odpowiadającą tortonowi. Uderzony niezgodnością między danymi paleontologicznymi, a przypisywanym wapieniom ostrygowym położeniem stratygraficznym, zwróciłem baczną uwagę na rozprawę Niedźwiedzkiego, przestudjowanie której doprowadziło mnie do innych wniosków, niż te do których doszedł Niedźwiedzki.

Dla ułatwienia orientacji podaję niżej kopję profilu z rozprawy Niedźwiedzkiego wraz z objaśnieniami uzupełnionymi wyjątkami z tekstu:

¹⁾ Rocznik Polskiego Towarzystwa Geologicznego t. IX, 1935.

²⁾ Posiedzenia Naukowe Państwowego Instytutu Geologicznego. Nr. 36, maj 1935.

³⁾ Rocznik Polskiego Towarzystwa Geologicznego t. XI, 1935.

1: wapień jurajski.

2: wapień mioceniński — tekstura ... waha się ... między półpyłkową, a zbitą i przechodzi przytem miejscami w cienkoskorupiastą. Wtedy drobne partje przypominają wprawdzie teksturę organiczną (gdzieniedzie np. litotamimową), lecz z pewnością nie zdołałem stwierdzić takowej nigdzie w całym pokładzie. Prawdopodobnie jednak, przedewszystkiem według swego położenia, odpowiada on wapieniowi „przegorzalskiemu“ p o m i m o b r a k u s k o r u p o s t r y g o w y c h ¹⁾.

3: pokład ostrygowy — iłu popielato-szarego ... który zawiera obok ułamków przegrzebków skorupy *Ostrea cochlear Poli.*

4: utwór lądowy — ił ciemno-szary, w wilgotnym stanie prawie czarny ... w nim zawarte skorupy mięczaków (zduszone ale nieotarte) należące do rodzajów lądowych względnie słodkowodnych: *Helix, Cyclostoma, Pomatias i Cyrena.*

5: ił mioceniński masowy — sinawo lub zielonawo szary, plastyczny ... mikrofauna foraminiferów.

6: dyluwium.

Znając na podstawie osobistych obserwacyj petrograficzny charakter utworów trzeciorzędowych okolic Krakowa, dochodzę do wniosku, że warstwa 2 z profilu na Bielanych nie jest niczem innym, jak tylko wapieniem słodkowodnym. Przemawia za tem nie tylko opis Niedźwiedzkiego, zgadzający się zupełnie z wykształceniem warstw słodkowodnych znanych mi z wielu odkrywek (Witkowice, Bonarka, Podgórze, Kapelanka k. Zakrzówka), ale i stratygraficzne położenie na utworach jurajskich względnie kredowych. Za należeniem omawianych utworów do słodkowodnych przemawia także ta okoliczność, że w kamieniołomie należącym do wodociągu na Bielanych i położonym przy drodze do Piekar w odległości jakich 400 m od zabudowań wodociągowych, możemy obecnie obserwować podobne stosunki. Widzimy tam na jurze, względnie na kredzie na przestrzeni mniej więcej 30 metrów do 2 m gruby pokład utworów słodkowodnych. Są to wapienie zbite, otrębiaste czy też pyłkowe, zawierające czasem nieregularne nagromadzenia krzemionki barwy czekoladowej lub ułamki krzemieni jurajskich, bądź też nagro-

¹⁾ Podkreślenia moje E. P.

madzenia luźnych przesypanych iłem gruzełków wapnistych łupiących się skorupowato i przypominających jakoby litotamia, wreszcie trafiają się w części stropowej partje wapieni gruzłowatych, zawierających dość obficie okazy *Helix sp. sp.* oraz o wiele rzadziej wieczka *Tudora sp.*

Czy warstwa 4. z profilu *N i e d ź w i e d z k i e g o* przedstawia odmianę facjalną, czy też należy do warstw stropowych utworu słodkowodnego narazie rozstrzygnąć definitywnie nie jestem w stanie. Osobiście skłaniam się ku drugiemu przypuszczeniu, a to na podstawie analogji występowania fauny w stropie utworów słodkowodnych w kamieniołomie na Bielanach (patrz wyżej).

Warstwy 3. i 5. należące do utworów morskich żadnych niejasności nie przedstawiają. Mogę tylko na podstawie własnych spostrzeżeń potwierdzić przypuszczenie *N i e d ź w i e d z k i e g o*, że iły ostrygowe stanowią część spągową iłów otwornicowych.

Reasumując, profil na Bielanach licząc od góry ku dołowi przedstawia się następująco:

6: dyluwium	}	utwory morskie tortońskie
5: iły otwornicowe		
4: iły z ostrygami		
3: iły z fauną lądową	}	utwory lądowe helweckie
2: wapienie bez fauny		
1: jura		

Przy podobnej interpretacji utworów opisanych przez *N i e d ź w i e d z k i e g o* w profilu na Bielanach znika niezgodność między stratygraficznem położeniem przypisywanem wapieniom ostrygowym, a ich fauną, ponieważ wapienie ostrygowe nigdzie pod warstwami słodkowodnemi nie były obserwowane.

Wprawdzie *J. C z a r n o c k i* powołuje się na spostrzeżenia *W e i g n e r a* z Zabierzowa niestety nigdzie nie opublikowane, jednak w tym względzie mam pewne wątpliwości.

W Zabierzowie pod utworami słodkowodnemi występują iły nie zaś wapienie ostrygowe, paralelizacja zaś tych utworów bez opracowania fauny podsłodkowodnej z Zabierzowa wydaje mi się niemożliwą.

Résumé.

L'auteur en prenant compte de la description de la coupe géologique de Bielany ¹⁾ et se basant sur ses propres observations dans le district de Cracovie, arrive à la conclusion, que les calcaires sans faune situés au-dessous des couches limniques et parallélisés jusqu'aujourd'hui aux calcaires à *Ostrea* appartiennent en vérité à l'ensemble limnique, qui forme passage entre le Helvetien et le Tortonien.

De cette façon les calcaires à *Ostrea* conformément à la faune, qu'ils contiennent, doivent être rapportés au Tortonien.

¹⁾ J. N i e d ź w i e d z k i: Przyczynek do geologii okolicy Krakowa. Kosmos t. XXV. 1900.